

“กบฏ ศิษยาภิบาล”

ประสิทธิ์ พงศ์อุดม

นักวิจัยฝ่ายประวัติศาสตร์ สภาคริสตจักรในประเทศไทย

ความนำ

หลายคนที่เคยอ่านบทความเกี่ยวกับโครงการเลี้ยงตนเองจากวารสารข่าวคริสตจักรหรือขอบฟ้าใหม่ก็ดี คงเห็นเรื่อง “กบฏศิษยาภิบาล” ปรากฏอยู่บ้าง แต่ไม่มีรายละเอียดความเป็นมาและความเป็นไปมากกว่าการอ้างอิงขึ้นมาเฉย ๆ เรื่องนี้เกิดขึ้นในการประชุมเพรสไบเทอเรียภาคเหนือ (ประชุมธรรมิกภาคล้านนา) เมื่อปี ค.ศ.1895 หรือร้อยกว่าปีมาแล้ว ที่ผมเอามาเล่าอ้างก็เพื่อจะบอกกล่าวเรื่องอดีตและขยายความให้เห็นว่า ในปัจจุบันสภาคริสตจักรฯ ก็ยังทำการบางอย่างที่ตกอยู่ในร่องลึกของอดีตโดยไม่ค่อยได้เฉลียวใจถึงบทเรียนที่ผ่านมา

กบฏศิษยาภิบาล 1895

เมื่อปี ค.ศ.1895 ทางมิชชันนารีอเมริกันเพรสไบเทอเรียที่ได้รับเอาแผนการเนเวียสซึ่งเป็นแผนการที่ศาสนาจารย์จอห์น เนเวียส มิชชันนารีในประเทศจีนได้จัดร่างขึ้นเพื่อให้คริสตจักรท้องถิ่นสามารถยืนหยัดได้ด้วยพลังของสมาชิกท้องถิ่นหรือเป็นที่เข้าใจในปัจจุบันว่า “เลี้ยงตนเอง” มาใช้ในการปฏิบัติพันธกิจในประเทศไทย ช่วงสมัยนั้นคริสตจักรทางภาคเหนือหรือมิชชันนารีลาวได้เตรียมการสำหรับเรื่องนี้อย่างถี่ถ้วน

ขณะนั้นศาสนาจารย์โรเบิร์ต เออร์วิน มิชชันนารีคนสำคัญของมิชชันนารีลาวที่มีนิมิตในการทำงานกับคริสตจักรท้องถิ่นแปลกกว่ามิชชันนารีคนอื่น ได้เร่งเร้าในเรื่องนี้โดยมีการผลักดันที่จะให้ทุกคริสตจักรมีศิษยาภิบาล และผลักภาระความรับผิดชอบค่าตอบแทนศิษยาภิบาลไปให้คริสตจักร ซึ่งก่อให้เกิดปฏิกิริยาทันทีเพราะคริสตจักรยังไม่ได้รับการสร้างจิตสำนึกในเรื่องการมี และการรับผิดชอบศิษยาภิบาลของตนเองมาก่อน อีกทั้งเป็นช่วงที่คริสตจักรเพิ่งจะได้ลิ้มลองกับการอภิบาลที่มีศิษยาภิบาลคนเมืองเป็นครั้งแรกจึงรู้สึกว่าเป็นภาระหนักและไม่ยอมจ่ายค่าตอบแทน หรือจ่ายไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย ฝ่ายศิษยาภิบาลก็เดือดร้อน ไม่มีเงินที่จะเลี้ยงชีพและเลี้ยงดูครอบครัวอย่างพอเพียง บางคนที่เคยเป็นผู้ประกาศได้รับเงินเดือนจากมิชชันนารีเมื่อฝึกฝนตนเองจนเป็นศาสนาจารย์และเป็นศิษยาภิบาลแล้ว ปรากฏว่าเงินที่เคยได้รับถูกตัดเพราะขัดกับแผนการเนเวียส

เมื่อเป็นเช่นนี้จึงสร้างความไม่พอใจเกิดขึ้นทั้งในคริสตจักรและศิษยาภิบาล ดังนั้นในคราวประชุมเพรสไบเทอริลาวเมื่อปี ค.ศ.1895 จึงเกิดการรวมหัวกันขึ้นระหว่างศิษยาภิบาลกับผู้ปกครองที่เป็นผู้แทนคริสตจักร เรียกร้องให้มิชชันเป็นฝ่ายจ่ายค่าตอบแทน ทั้งยังเรียกร้องให้จ่ายมากเป็นสองเท่าด้วย

การลุกขึ้นคัดค้านแผนการของมิชชันนารีครั้งนี้ นับเป็นปรากฏการณ์ครั้งแรกที่ผู้นำคริสเตียนคนเมืองกล้าได้แย้งขึ้นเสียงเอกกับมิชชัน จึงกลายเป็นที่มาของฉายา “กบฏศิษยาภิบาล” มิชชันยินยอมตามคำเสนอของศิษยาภิบาลแต่เป็นการพบกันครึ่งทาง คือขอจ่ายค่าตอบแทนเพียงครึ่งหนึ่งของข้อเรียกร้องทำให้ศิษยาภิบาลทำงานมีเงินเดือนต่อไปได้ ทว่าผลของเหตุการณ์ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดประสบการณ์อันเลวร้ายต่อระบบการอภิบาลต่อมาคือ หลังจากเหตุการณ์นี้แล้ว มิชชันไม่ได้ส่งเสริมการสร้างศิษยาภิบาลและจัดตั้งระบบอภิบาลอย่างแข็งขันต่อเนื่องอีก เพราะมิชชันนารีกลุ่มหัวเก่าที่กลับมารับผิดชอบพันธกิจได้วิเคราะห์และสร้างภาพมายาว่า ไม่มีคริสเตียนคนเมืองที่ดีเพียงพอในการเป็นศิษยาภิบาลคริสตจักร โรงเรียนทางศาสนศาสตร์ยุคแรกที่เปิดมาตั้งแต่ปี ค.ศ.1889 ได้ยุติลงขณะที่ศิษยาภิบาลก็กลับไปทำงานในลักษณะเป็นผู้ประกาศ และรับเงินตอบแทนจากมิชชันตามระบบเดิม

อะไรเป็นอะไรในเรื่องกบฏศิษยาภิบาล

จากการศึกษาประวัติศาสตร์คริสตจักรของฝ่ายประวัติศาสตร์พบว่าศาสตราจารย์โรเบิร์ต เออร์วิน ที่ตกเป็นจำเลยในเรื่องนี้เป็นมิชชันนารีที่หัวทันทันมาก แผนการของสภาฯ เกี่ยวกับคริสตจักรหลายเรื่องในปัจจุบันบางที่ยังตามความคิดท่านไม่ทันด้วยซ้ำ แต่ในกรณี “กบฏศิษยาภิบาล” ท่านก้าวเร็วจนพลาดไปนิดในแง่ที่ว่า ท่านได้ผูกเรื่องการสร้างระบบอภิบาลกับการเลี้ยงตนเองไว้เป็นเรื่องเดียวกัน โดยคิดว่าเมื่อคริสตจักรต้องมีศิษยาภิบาลก็ต้องรับผิดชอบค่าตอบแทนด้วย ทำให้ระบบอภิบาลคริสตจักรที่ควรจะขยายออกไปต้องหยุดชะงักลง และเป็นภาพลบที่ทำให้ไม่มีการกล่าวถึงเรื่องนี้อย่างจริงจังอีก พันธกิจต่อจากนั้นก็ได้นับไปเน้นเรื่องการประกาศเป็นงานใหญ่ การผลิตคนจากสถาบันพระคริสตธรรมช่วงใหม่ (ค.ศ.1912 เป็นต้นมา) ก็ออกไปในทางสร้างผู้ประกาศมากกว่า จึงไม่น่าแปลกที่ผลการศึกษาวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์จะเห็นได้ว่า เรายังไม่มีประวัติศาสตร์การอภิบาลที่เป็นตัวเป็นตนชัดเจนนอกจากเรื่องการประกาศและการฟื้นฟูที่ครอบงำชีวิตคริสตจักรมาตลอด

โดยเหตุนี้ คริสตจักรในสภาคริสตจักรฯ (เฉพาะอย่างยิ่งสายเพรสไบทีเรียน) จึงค่อนข้างขาดประสบการณ์ของการปลูกสร้างระบบอภิบาลแบบทั่วถึง เกิดผลและมั่นคง เมื่อมีการตื่นตัวเรื่องการอภิบาลคริสตจักรในช่วงไม่กี่สิบปีที่ผ่านมา และตามด้วยแผนการที่จะทำให้ทุกคริสตจักรมีศิษยาภิบาลเพื่อการพลิกฟื้นคริสตจักรที่ขาดชีวิตชีวาให้ความกระตือรือร้นร้อนรนในความเชื่อ และมีความเข้มแข็ง

ก็ดูเหมือนว่าจะต้องต่อสู้กับจิตสำนึกของสมาชิกคริสตจักรอีกมากมายที่ยังไม่เห็นความสำคัญในเรื่องนี้ รวมทั้งศิษยาภิบาลจำนวนไม่น้อยก็ยังไม่แน่ใจว่าการอภิบาลอย่างแท้จริงคืออะไร ทำอย่างไร และยังมีคำถามอีกมากมายในเรื่องการอภิบาลที่เราคงปฏิเสธไม่ได้

ปัจจุบัน มีการเน้นย้ำเรื่องพลิกฟื้นคริสตจักร โดยอาศัยศิษยาภิบาลเป็นตัวจักรสำคัญ มีการทุ่มเท กำลังความคิด กำลังคน และกำลังทรัพย์อย่างมหาศาลในการจัดประชุมสัมมนาหลายรูปแบบหลายครั้ง หลายคราว บรรดาหน่วยงานก็ถูกระดมให้เป็นทีมส่งเสริมพันธกิจ คอยเป็นกำลังที่จะช่วยให้แนวหน้าที่เป็นทีมพันธกิจ (ศิษยาภิบาล) สามารถทำงานกับคริสตจักรอย่างเกิดผล มีหลายเรื่องที่พัวพันอยู่ในประเด็นนี้คือ การพลิกฟื้นคริสตจักร ทีมพันธกิจ ทีมส่งเสริมพันธกิจ และการทำพันธกิจที่เป็นเอกภาพ เป็นต้น โดยเป้าหมายสำคัญก็อยู่ที่การพลิกฟื้นคริสตจักร

บทเรียนกบฏศิษยาภิบาลกับการพลิกฟื้นคริสตจักร

เมื่อผมได้มีโอกาสเป็นผู้แทนของฝ่ายประวัติศาสตร์ฯ เข้าร่วมประชุมกับบรรดาศิษยาภิบาลทั่วประเทศในการสัมมนาเชิงวิชาการเสริมสร้างทีมพันธกิจคริสตจักรท้องถิ่น เมื่อคืนวันที่ 2 เมษายน 1998 ที่สนามกีฬาสมโภช 700 ปี เชียงใหม่ มีศิษยาภิบาลจากชนบทท่านหนึ่งลุกขึ้นมาร้องทุกข์กล่าวหาหน่วยงานศิษยาภิบาลแบบ “หมูไม่กลัวน้ำร้อน” ทำให้นึกเห็นภาพของ “กบฏศิษยาภิบาล” เมื่อร้อยกว่าปีก่อนและเมื่อดูสาระที่ได้จากการร่วมประชุมในคืนนั้น ก็อดที่จะนึกถึงบทเรียนทางประวัติศาสตร์ซึ่งมิชชันนารีในฐานะผู้นำพันธกิจได้สร้างไว้ในอดีตไม่ได้

ประเด็นแรก ที่อยากจะกล่าวในที่นี้คือ การเสนอโครงการต่าง ๆ หรือที่เรียกว่า “เมนู” ซึ่งมีคนทำไว้เรียบร้อยเปรียบเสมือนรายการอาหารให้ท่านศิษยาภิบาลเอาไปใช้ในคริสตจักรนั้น เป็นการทำรายการสำเร็จรูปที่มาจากผู้ร่วมคิดจำนวนหนึ่งที่คิดว่ารายการต่าง ๆ ที่เสนอมานั้นจะถูกอกถูกใจ เข้ากับบริบทความสามารถของศิษยาภิบาลและคริสตจักรไทยที่จะนำไปใช้ได้ นับว่าไม่ต่างจากการดำเนินพันธกิจคริสตจักรสมัยก่อนที่มิชชันนารีเป็นผู้เสนอความคิดรวมทั้งแผนปฏิบัติการสำเร็จรูปมาให้ โดยไม่ได้ฟังเสียงคริสตจักรท้องถิ่นจริงว่าเขาต้องการอะไร ด้วยความเป็นผู้นำทางความคิดและภูมิปัญญา รวมทั้งมีอำนาจทางการเงินด้วยก็เชื่อว่า สิ่งนี้คือสิ่งดีที่คริสตจักรต้องการเป็นการปฏิบัติแบบข้างบนผู้ข้างล่างหรือที่นักศึกษาศาสนศาสตร์แมคกิลวารีท่านหนึ่งเปรียบเปรยไว้ว่าเป็น “พันธกิจแบบน้ำตก” (เป็นน้ำตกจากภูเขาไม่ใช่ก้วยเต๋วยน้ำตก) การใส่ใจฟังเสียงความต้องการจากคริสตจักรท้องถิ่นจึงยิ่งคว่อลงไป

ประเด็นที่สอง ทีมงานส่งเสริมพันธกิจซึ่งก็คือหน่วยงานทั้งหลายยังคงมีวิธีการคิดแผนงานของตนเองอย่างที่ผ่านมา โดยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อให้งานของตนเป็นประโยชน์ต่อคริสตจักรท้องถิ่นอย่างเต็มที่ พยายามสร้างภาพให้เข้ากับเรื่องที่กำลังฮือฮาอยู่ จึงมีคำถามว่า แผนการที่เตรียมไว้

เร็ดหรุนั้นเป็นความต้องการของคริสตจักรจริงหรือไม่? หรือเป็นเพียงภาพสวยงามที่ทำให้คริสตจักรไหลหลงและเออออไปด้วย นั่นก็คือ เป็นการทำตามความต้องการของหน่วยงานไม่ใช่ทำตามความต้องการของคริสตจักร ซึ่งเกี่ยวพันกับ “เมนู” สำเร็จรูปที่เข้ามาแล้วข้างต้นอย่างเป็นทางการเป็นปีเป็นขลุ่ยเพราะถูกคิดมาในระบบสมมติฐานการคิดเดียวกัน สิ่งนี้อาจเป็นเหตุทำให้ศิษยาภิบาลผู้คลุกคลีกับคริสตจักรชนบทรู้สึกอึดอัดและรู้สึกว่าเป็นภาระหนักได้ ดังที่มีศิษยาภิบาลท่านหนึ่งกล่าวทั่วถึงในคืนนั้นว่า ไม่ควรหวังผลเลิศกับศิษยาภิบาลจนเกินไป เพราะศิษยาภิบาลก็คือมนุษย์ธรรมดา ไม่ได้มีความสามารถเป็นผู้วิเศษเหนือคนอื่น ๆ

ประเด็นที่สาม การวางบทบาทของทีมส่งเสริมพันธกิจให้เป็นทั้งผู้ส่งเสริมพันธกิจและสร้างกำลังใจแก่ทีมพันธกิจดูเหมือนจะเป็นการผูกเรื่องสองเรื่องไว้เป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งก็คล้ายกับเรื่องการสร้างระบบอภิบาลกับเลี้ยงตนเองในอดีตที่เกิดขึ้นในสมัยศาสนาจารย์เออร์วิน จะเห็นว่า ในครั้งนั้นมีฆ่านารีมีความตั้งใจที่จะสร้างระบบการอภิบาลอย่างทั่วถึงและเกิดผลโดยเอาเรื่องเลี้ยงตนเองพวกเขาไปด้วย ได้สร้างความไม่พอใจต่อศิษยาภิบาลมาแล้วอย่างไร ในสมัยปัจจุบัน การนำเอาเรื่องสวัสดิการของศิษยาภิบาลที่เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจมาเป็นบทบาทของทีมส่งเสริมพันธกิจแบบรวม ๆ เพื่อให้การปฏิบัติพันธกิจเกิดผล ก็คงสร้างความขัดเคืองต่อศิษยาภิบาลเช่นเดียวกันเพราะเสียงสะท้อนที่ซักถามทีมส่งเสริมพันธกิจในคนที่ผมไปร่วมประชุมดังกล่าวนั้น ทั้งหมดเป็นเรื่องขวัญและกำลังใจของศิษยาภิบาลที่จะได้รับจากทีมส่งเสริมพันธกิจ แทนจะไม่มีใครพูดถึงเลยว่าพันธกิจที่จะร่วมมือกันระหว่างทีมพันธกิจกับทีมส่งเสริมพันธกิจนั้นคืออะไร จะไปด้วยกันอย่างไร และสิ่งที่ซักถามเป็นเสียงร้องของศิษยาภิบาลเสียมากกว่าควรจะมีการแยกประเด็นนี้ให้ชัดเจน เพราะหากเอาเรื่องสวัสดิการศิษยาภิบาลที่เป็นเรื่องขวัญกำลังใจ มาผูกกับเรื่องการส่งเสริมทีมพันธกิจคริสตจักรท้องถิ่นจนเป็นเรื่องเดียวกัน ก็อาจจะพาล่มเหมือนที่เคยเกิดขึ้นในอดีตก็เป็นได้ซึ่งมีฆ่านารีเคยมองการเรียกร้องของ “กบฏศิษยาภิบาล” ว่าบ้ำเงินและขาดความเชื่อจนกลายเป็นอคติเลวร้ายมาแล้ว เมื่อมีการผูกเรื่องอย่างเดียวกันในทำนองเดียวกันก็อาจเข้าข่ายถูกพิพากษาจากหลายฝ่ายแบบเดียวกันได้ง่าย

โดยความเป็นจริง การพลิกฟื้นคริสตจักรที่กำลังอยู่ในกระบวนการเร่งเร้ากันขณะนี้ยังมีประเด็นมุมมองที่ต้องพิจารณาถกเถียงกันอีกมาก สำหรับมุมมองของผมในที่นี้ก็ไม่ใช่จะเป็นการถ่วงหรือขวางล่ากระบวนการพันธกิจนาว่าที่กำลังมาแรงอย่างไร แต่เป็นการวิเคราะห์เพื่อเป็นแง่คิด ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการพลิกฟื้นคริสตจักรที่กำลังกระทำกันอยู่นั้น มีบางสิ่งบางอย่างที่ซ้ารอยนี้กับความผิดพลาดที่มีในอดีตการซ้ารอยนี้ไม่ได้ซ้าที่เนื้อหา แต่เป็นการซ้าในสมมติฐานวิธีคิดปฏิบัติบทเรียนทางประวัติศาสตร์น่าจะเป็นมุมมองหนึ่งที่มีค่าพอในการพิจารณา และหวังว่าคงจะมีมุมมองอื่นเข้ามาร่วมสังฆกรรมด้วย...ต่อไป

ที่มา : ข่าวคริสตจักร สภาคริสตจักรในประเทศไทย, ปีที่ 66 ฉบับที่ 576 มิถุนายน 1998, หน้า 42- 44.